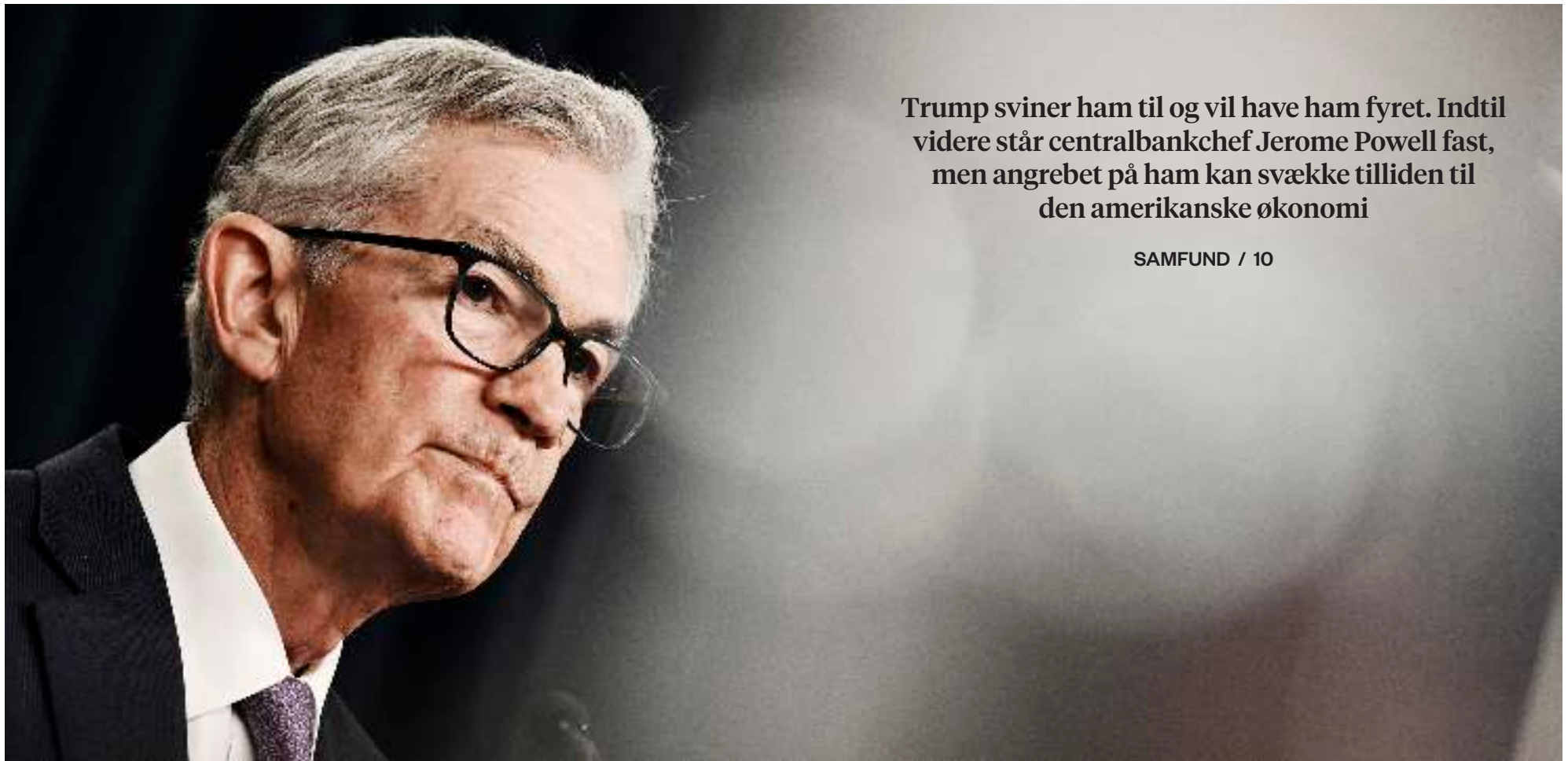

Trump sviner ham til og vil have ham fyret. Indtil videre står centralbankchef Jerome Powell fast, men angrebet på ham kan svække tilliden til den amerikanske økonomi

SAMFUND / 10

Instituttleder på Aarhus Universitet får kritik for at krænke en ansats forskningsfrihed

Sagen er udtryk for et større problem med en landbrugsvenlig forskningskultur, mener den berørte forsker. Instituttleder beklager forløbet, men siger, at der er tale om en misforståelse

Af Louise Schou Drivsholm

Instituttleder på Institut for Agroøkologi på Aarhus Universitet Jørgen E. Olesen får nu kritik af universitetets praksisudvalg, der beskæftiger sig med sager om forskningsfrihed. Instituttlederen har hindret udgivelsen af en forskningsrapport og derved lagt pres på en ansats publicerings- og forskningsfrihed, lyder udvalgets vurdering.

Sagen har fundet sted på forskningscentret Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug (DCA) på Aarhus Universitet, der også tidligere har været involveret i sager om pres på forskningsfrihed, herunder forløbet om den såkaldte Oksekødsrapport.

Som postdoc var Peter Brinkmann Kristensen ansat til at forske i jordbrugssystemer og bæredygtighed. Det var også fokus i den forskningsrapport, han færdiggjorde i efteråret 2024, og som handlede om afgræsning af naturarealer og forskellige måder

at opgøre klimabelastningen fra kødproduktion på. Peter Brinkmann Kristensen regnede med, at det ville være en formssag at få rapporten udgivet, han havde fulgt centrets sædvanlige procedurer, rapporten var fagfællebedømt af to kolleger og klar til publicering.

Men sådan gik det ikke.

Efter at have gennemgået rapporten vurderede Jørgen E. Olesen, at den ikke burde udgives som en DCA-rapport, da den ikke var *aligned*, altså ikke afspejlede anden rådgivning fra universitetet, og desuden ikke var blevet godkendt af ham, hvilket angiveligt var en ny procedure.

Afslaget kom som et chok, fortæller Peter Brinkmann Kristensen, der endte med at sige sin stilling på Aarhus Universitet op som følge af sagen.

»Jeg oplevede det som en usaglig begrundelse, der primært beroede på faglig censur af en bestemt vinkel, som måske stikker ud, fordi den er mindre gunstig for det konventionelle intensive landbrug,« siger han og fortsætter:

»Og så kommer presset tilmed ikke udefra, men fra min egen leder internt på universitetet.«

Peter Brinkmann Kristensen anmeldte i februar sagen til praksisudvalget på Aarhus Universitet. Nu har han altså fået udvalgets ord for, at »de hindringer for publicering«, »som i løbet af processen blev opstillet fra instituttlederens side« »med rette« har kunnet opleves som pres på hans forskningsfrihed.

► Fortsættes på side 4

KLIMAPÅMINDELSEN

Rigsdagsgården ved trappen – to. d. 24. april, kl. 8.30-9.30

www.klimapåmindelsen.dk

Klimaforandringerne skyldes overforbrug og afbrænding af alt for meget fossil energi.

Regeringen vil bevare den kendte livsform, hvor ny teknologi skal løse alle problemer.

Men hvis de planetære grænser overskrides, bliver trivsel og "det gode liv" en illusion.

Hvornår er nok nok?

Toke Haunstrup Bach Christensen
Seniorforsker, ph.d. AAU

LITERATURHAUS

JUBILÆUMSFESTIVAL

23/4 - 5/5

WWW.LITERATURHAUS.DK

GRUNDTVIGSK
FORUM

Fire åbne morgenforedrag i
Vartov – lige ved Rådhuspladsen.
Fra 1. maj.

KØBENHAVNS
FORSAMLINGSHUS

Vartov
Farvergade 27
1463 Kbh K

Institutleder på Aarhus Universitet ...

► Fortsat fra forsiden

Jørgen E. Olesen giver over for Information udtryk for, at han er »meget, meget ked af hele forløbet«, som han dog i sidste ende mener beror på en misforståelse.

Sagen er principiel og opsigtsvækkende, mener Heine Andersen, der er professor emeritus i sociologi på Københavns Universitet og i årtier har beskæftiget sig med forskningsetik.

»Det er usagligt og ikke fagligt gangbart, at forskning ikke kan publiceres, fordi det ikke er ensrettet med andre udgivelser. Essensen i videnskab og forskningsfrihed er faglige diskussioner, uenigheder og forskellige måder at tilgå verden på, der er jo meget sjældent kun én sandhed,« siger han.

Forskellige regnemetoder

Forskningsrapporten, som det hele handler om, har fokus på naturplejegræsning med kvæg, altså en form for ekstensivt landbrug. Rapporten viser desuden, hvor-

dan forskellige beregningsmetoder inden for det, der hedder livscyklusanalyser, kan give forskellige svar på, hvorvidt kødproduktion ved afgræsning, altså fritgående kvæg, er mere eller mindre klimabelastende end konventionel oksekødsproduktion.

Det er især sidstnævnte del, der er med som en perspektivering i rapporten, som ifølge Peter Brinkmann Kristensen har givet anledning til afvisningen fra hans institutleder. Herhjemme opgiver man normalt klimapåvirkningen per kilo oksekød, fortæller han. Men en anden mulighed er at udregne påvirkning per arealenhed, hvilket også præsenteres i den omstridte rapport.

De forskellige regnemetoder får ret stor betydning for, hvilken type landbrug der ser bedst ud for klimaet, fortæller Peter Brinkmann Kristensen.

»Opgjort per kilo kød er det stalddyrene i det intensive landbrug, der performer bedst klimamæssigt. Men per arealenhed er det

”

Jeg oplever, at min institutleder ikke ønsker at få et stykke forskning ud, som han ved kan få stor samfundsmæssig bevågenhed

Peter Brinkmann Kristensen
Tidligere postdoc på Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug (DCA), Aarhus Universitet

lige omvendt, så er det det ekstensive brug, de udegående dyr, som er bedst. Den metodediskussion synes jeg, det er relevant at tage, eller at man som minimum viser begge måder,« siger han.

Men det var altså opgørelsesmetoden per arealenhed, der adskiller sig fra de normale regnemetoder på Institut for Agroøkologi, som institutleder Jørgen E. Olesen i første omgang begrundede afslaget med.

I en mail til Peter Brinkmann Kristensen i november sidste år lød det, at rapporten »ikke i tilstrækkeligt omfang reflekterer den eksisterende rådgivning og Agros (Institut for Agroøkologi, red.) værktøjer på klimaområdet«.

»Rapporten risikerer dermed at komme i konflikt med myndighedsrådgivningen fra DCA. Ligeledes bør findes uafhængige fagfællebedømmere. Det anbefales at finde andre kanaler til publicering af resultater,« stod der videre i mailen.

Myndighedsrådgivningen er den forskning, som blandt andet

leveres til styrelser og ministerier, og som udgør en vigtig del af økonomien på DCA.

I mailen blev desuden henvist til, at beslutningen beroede på en ny procedure, hvor forskningsrapporter skal »sendes til institutleder Jørgen E. Olesen for godkendelse, herunder godkendelse af fagfællebedømmere«.

På efterfølgende møder oplevede Peter Brinkmann Kristensen at få divergerende forklaringer på afslaget, fortæller han. Der blev både henvist til, at afsnittet om livscyklusanalyser afveg fra de normale procedurer på instituttet, og at han selv havde udvalgt de to fagfællebedømmere, der havde læst og godkendt rapporten. Og senere, efter at Brinkmann Kristensen havde søgt vejledning ved universitetet om det etisk problematiske i afslaget, lød begrundelsen, at der var en række andre fejl og mangler i rapporten.

Han blev efterladt med indtrykket af, at hans institutleder forsøgte at ændre begrundelser undervejs

Peter Brinkmann Kristensen blev hindret udgivelse af sin forskningsrapport om forskellige måder at opgøre klimabelastningen fra kødproduktion på. Praksisudvalget på Aarhus Universitet har vurderet, at det med rette har kunnet opleves som pres på hans forskningsfrihed. Foto: Tobias Nicolai

for at give en mere saglig grund til at kunne afvise rapporten.

»Jeg vil ikke afvise, at der er mangler i min rapport, og dem rettede jeg selvfølgelig gerne til, hvis det var det, det handlede om. Men jeg oplever, at min institutleder ikke ønsker at få et stykke forskning ud, som han ved kan få stor samfundsmæssig bevågenhed, fordi det handler om den grønne omstilling, og hvordan vi indretter vores fødevarerproduktion,« siger Peter Brinkmann Kristensen.

Han har tidligere været økologisk kødproducent på fritidsplan med afgræssende kvæg, men afviser selv at have nogle interessekonflikter i forhold til sin forskning.

»Jeg solgte mit lille landbrug i 2021 og har ingen kommercielle bånd eller noget, men har som projektleder arbejdet med naturkød som forretningsområde i forskellige projekter,« siger han og fortsætter:

»Det er i den forbindelse, at jeg er blevet forundret over, hvor lidt viden vi har herhjemme om betydningen af ekstensiv afgræsning, og hvordan vi opgør klimateffekten.«

Legitim interesse i udgivelse

Praksisudvalget lægger i sin udtalelse i sagen vægt på, at forskningsfrihed »hænger snævert sammen med publiceringsfrihed«, altså retten til at få udgivet sin forskning.

Peter Brinkmann Kristensen har ifølge udvalget »en legitim interesse« i at få publiceret sin rapport på dansk i regi af Aarhus Universitet frem for eksempelvis i et internationalt tidsskrift, som Jørgen E. Olesen også foreslog undervejs.

»Er der for eksempel tale om, at forskeren ønsker, at hans forskningsresultater skal have samfundsmæssig ’impact’ ved at oplyse/påvirke danske politiske beslutningstagere, kan det være mindre interessant at være henvist til at publicere i et internationalt fagtidsskrift,« lyder det fra praksisudvalget.

Efter udvalgets opfattelse har der »været en beklagelig mangel på transparens, forudsigelighed og forventningsafstemning« i de »vekslende begrundelser« for, at Peter Brinkmann Kristensen ikke kunne få publiceret sin forskningsrapport.

Og praksisudvalget ender så med at konkludere, at han »med rette« har oplevet et pres på sin forskningsfrihed, samt at forløb-

et har været »uheldigt og uhen-sigtsmæssigt« og kriterierne for publicering »uigennemsigtige og inkonsistente«.

Udvalget anbefaler, at universitetsledelsen tager initiativ til at sikre, at regler og procedurer for publicering af rapporter på Institut for Agroøkologi »præciseres, tydeliggøres og for fremtiden konsekvent efterleves«. Praksisudvalgets formand, juraprofessor Pal-le Bo Madsen, har ikke yderligere kommentarer til sagen.

Jørgen E. Olesen anerkender også selv, at forløbet har været problematisk.

»Postdocen (Peter Brinkmann Kristensen, *red.*) kan berettiget opleve det, som om at det handler om, at man går efter ham og hans forskning,« siger han og tilføjer:

»Men det er altså ikke tilfældet.«

Ifølge Jørgen E. Olesen var problemet med Peter Brinkmann Kristensens rapport primært, at det ikke var Jørgen E. Olesen selv, der havde valgt de fagfællebedømmere, som skulle sikre dens kvalitet.

»Der har været et hul i vores system, vi har manglet procedurer på det her område. Det får vi selvfølgelig rettet op på. Men i det konkrete tilfælde har jeg vurderet, at dem, der havde bedømt rapporten ikke havde tilstrækkeligt kendskab til emnet,« siger han.

– *Men undervejs har du jo givet skiftende forklaringer for afslaget og også nævnt, at du skal godkende alle rapporter?*

»Udgangspunktet har hele tiden været det samme. Når vi sagde, at rapporten ikke var *aligned*, så handler det om, at fagfællebedømmerne ikke havde den fornødne indsigt i de områder, vi ellers rådgiver om. Så der var deciderede fejl i den, som var i modstrid med det, vi i øvrigt rådgiver om.«

– *Så er du uenig i praksisudvalgets udtalelse om, at der er tale om pres på forskningsfriheden?*

»Jeg kan godt forstå, at forskeren oplevede det sådan. Men nu har vi ændret proceduren, så institutledere fremover skal godkende fagfællebedømmere, så vi undgår en lignende sag i fremtiden,« siger Jørgen E. Olesen.

Myndighedsbetjening

Der har tidligere været flere sager om krænkelse af forskningsfriheden på Institut for Agroøkologi og DCA, som har skabt overskrifter i medierne.

I 2016 afdækkede Berlingske og en række andre medier sagen om landbrugspakken, hvor beregninger fra forskere på Aarhus Universitet blev misbrugt politisk til at dække over landbrugspakkens konsekvenser for vandmiljøet. Siden kom det også frem, at Aarhus Universitet havde forsøgt at underminere en kritisk analyse fra en tidligere ansat forsker på grund af frygt for at miste millionstore kontrakter med staten om myndighedsbetjening.

Og i 2019 afdækkede Information, hvordan landsbrugslobbyen fik lov til at skrive med på den såkaldte Oksekødsrapport fra DCA om oksekøds klimabelastning. En intern undersøgelse viste efterfølgende, at der var fejl og mangler i 34 ud af de 55 rapporter, som forskningscentret havde modtaget ekstern finansiering til i den undersøgte periode.

Jørgen E. Olesen henviser selv til »oksekødssagen« i en mail til Peter Brinkmann Kristensen og skriver, at »jeg vil ikke derhen igen«.

Men Brinkmann Kristensen mener, at institutlederen netop ender med at gentage det pres, landbruget dengang lagde på Aarhus-forskerne og kalder udtalelsen fra praksisudvalget »en forløsning oven på et hårdt forløb«:

»Men nu står jeg i det mindste med en uvildig bekræftelse på, at

det var rigtigt, at jeg insisterede på at gå op imod min ledelse, selv om det ikke var let.«

Det var den specifikke sag, som fik Peter Brinkmann Kristensen til at sige sit job som postdoc på DCA op. I dag arbejder han som sekretariatsleder og er med til at implementere aftalen om den grønne trepart. Men det er hans oplevelse, at sagen er udtryk for et bredere kulturproblem på det forskningscenter, hvor han var ansat. Han understreger, at der også er mange dygtige forskere på DCA og Institut for Agroøkologi.

»Men jeg har jo fået indblik i en praksis, hvor der reelt sidder én mand, Jørgen E. Olesen, der kan beslutte, om forskning skal udgives,« siger han.

Peter Brinkmann Kristensen sidder tilbage med en oplevelse af, at udgivelsen af hans forskningsrapport blev bremsset, fordi den trak »i en anden faglig retning end et forsvar for den største industrielle del af landbruget.«

»Hvad andet kan jeg lægge i det, end at man bedriver politik med sin forskning?« siger han.

Professor emeritus Heine Andersen mener, at sagen illustrerer de udfordringer, der kan være i, at universiteterne i dag er ansvarlige for myndighedsbetjeningen, hvilket tidligere var en forskningsopgave, som lå hos særlige sektor-forskningsinstitutioner.

»Aarhus Universitet er økonomisk afhængig af den politiske myndighedsbetjening, og det skaber et ulige magtforhold, hvor det kan være sværere for universitetet at producere den viden, som ikke er politisk opportunt. Det kolliderer med grundprincipperne for forskningsfrihed,« siger han og fortsætter:

»Det er jo nærliggende at tænke, at det er det, der er på spil her, hvor en institutleder forlanger en bestemt faglig vinkel af hensyn til kunden i stedet for at sikre, at en af hans forskere frit kan udkomme.«

Heine Andersen kalder det en »uhørt begrænsning« af den individuelle forskningsfrihed, hvis en institutleder skal godkende publicering, fagfællebedømmere og »tilpasning under en bestemt faglig angrebsmåde«.

»Jeg tvivler på, at det er foreneligt med universitetets pligt til at værne om forskningsfriheden, som er en del af universitetsloven,« siger han.

Myndighedsbetjeningen, som Aarhus Universitet er ansvarlig for, har tidligere været konkurrence-udsat. En intern orientering fra marts i år viser også, at Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har varslet, at de muligvis vil konkurrenceudsætte en del af aftalen med universitetet, som altså risikerer at miste opgaven.

Vil følge praksisudvalget

Institutleder Jørgen E. Olesen understreger, at han ikke kan genkende kritikken af forskningskulturen på DCA.

»Altså, selvfølgelig forsker vi i landbrug. Det er jo det, vi gør. Men vi har jo eksempelvis også, mig selv inklusive, forsket i økologisk landbrug i mere end 30 år,« siger han.

Den økonomiske afhængighed af myndighedsbetjening får ifølge Jørgen E. Olesen ikke lov til at udfordre forskningsfriheden på hans institut.

»Det har vi styr på. Det er også derfor, kvalitetssikringen af vores rapporter er så vigtig – som jo også er det, den her sag er faldet for.«

Ole Hertel, prodekan på Technical Sciences på Aarhus Universitet og ansvarlig for blandt andet myndighedsbetjening, siger, at han er »utroligt ked af«, at Peter Brinkmann Kristensen syntes, han var nødt til at klage for at blive hørt.

»Praksisudvalget kalder det uheldigt og uhensigtsmæssigt, hvilket jeg kun kan sige, jeg er enig i. Forskeren har haft en berettiget forventning om at udgive sit forskningsprojekt som en DCA-rapport. Det skulle have været tydeligt og tidligt kommunikeret, at instituttet alligevel ikke ønskede det,« siger han.

Det er ifølge Ole Hertel »naturligt«, at rapporten skulle forbi Jørgen E. Olesen før udgivelse.

»Han har det overordnede ansvar for kvalitetssikringen. Men det er ikke mit indtryk, at sagen handler om et pres på forskningsfriheden, selv om jeg anerkender, at den berørte forsker kan have oplevet det på den måde.«

Ole Hertel oplyser, at man »selvfølgelig« vil følge praksisudvalgets udtalelser og på et kommende ledelsesmøde i DCA-kredsen sætte gang i arbejdet med at få formuleret nogle klare retningslinjer for udgivelse af forskningsrapporter.

”

Når vi sagde, at rapporten ikke var ’aligned’, så handler det om, at fagfællebedømmerne ikke havde den fornødne indsigt i de områder, vi ellers rådgiver om

Jørgen E. Olesen
Institutleder på Institut for Agroøkologi, Aarhus Universitet